

7 клас

Урок №26

Дата:

ВОДИ СУХОДОЛУ

Мета: ознайомити із загальними особливостями вод суходолу материка, основними річковими системами; сприяти розумінню впливу клімату та рельєфу на формування та розподіл вод суходолу; вдосконалювати уміння та навички характеризувати найбільші річкові системи материка за картами атласу; опановувати способи раціональної навчальної діяльності: цілеспрямований опис об'єкта за типовим планом; формулювати, аргументувати та відстоювати свою думку; виховувати ціннісне ставлення до природи.

Обладнання: фізична карта Південної Америки, підручники, атласи, контурні карти, комп'ютер, мультимедійний проектор, мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати: учні зможуть знаходити та показувати на карті найбільші річкові системи та озера материка; пояснювати вплив рельєфу та клімату на формування вод суходолу; характеризувати найбільші річкові системи.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Прийом «Лови помилку!»

Учитель (учень) показує на карті географічні об'єкти та називає їх, іноді припускаючи помилки. Учні повинні виправити помилкове твердження.

Прийом «Бліцопитування»

1. Які частини материка Південна Америка отримують найбільшу кількість сонячної радіації? Із чим це пов'язано?

2. Чому для рівнинної частини материка нехарактерні значні температурні контрасти?

3. Чому Південна Америка є найвологішим материком Землі? Чому пасати приносять у Південну Америку набагато більше опадів, ніж в Африку?

4. У яких кліматичних поясах лежить Південна Америка? Який материк — Південна Америка чи Африка — відрізняється більшою різноманітністю клімату? Чому?

5. Чим відрізняється клімат Анд від клімату рівнинної частини материка? Яку роль відіграють Анди в розподілі атмосферних опадів на материку?

Перевірка домашнього завдання. Прийом «Проблемне питання»

Як змінився б клімат Південної Америки, якби Анди сформувалися на сході?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прийом «Проблемне питання»

Існує така думка: «Водна мережа материка — це дзеркало його клімату та рельєфу». Чи згодні ви з ним?

(Відповіді учнів.)

Сьогодні на уроці, дослідивши особливості внутрішніх вод Південної Америки, ви маєте нагоду підтвердити свої припущення та погодитися або спростувати наведене твердження.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Загальна характеристика вод суходолу материка

Робота з мультимедійною презентацією

За забезпеченістю водами Південна Америка посідає перше місце. Континент охоплює близько 12 % площі суходолу, але на нього припадає 27 % загального обсягу світового стоку води. Тут сформувалися великі річкові системи. Переважна їх більшість належить до басейну Атлантичного океану. Найпотужніші річки: Амазонка, Парана, Сан-Франсіску, Оріноко.

Живлення більшості річок — дощове, лише деякі річки одержують воду за рахунок танення снігу й льоду в горах. Протікаючи в Андах, перетинаючи плоскогір'я, річки Південної Америки утворюють численні пороги й водоспади. На одній із приток річки Оріноко розташований найвищий водоспад світу — Анхель (1054 м), а на притоці Парани потужний водоспад — Ігуасу (72 м).

Озер у Південній Америці порівняно небагато. Найбільше озеро материка — озеро-лагуна тектонічного походження Маракайбо. У Центральних Андах у западині на висоті 3812 м розташоване найбільше з високогірних озер світу — Тітікака. На добре зволжених низинах формуються великі болота. Значні території материка добре забезпечені підземними водами, що має велике значення для водопостачання міст.

Гірських льодовиків в Андах порівняно мало. У міру просування на південь висота снігової лінії поступово знижується.

Висновок 1. Південна Америка — найбагатший водами материк, що зумовлено кліматичними умовами та рельєфом материка.

2. Найбільші річкові системи. Виступи учнів з повідомленнями

Робота за варіантами

Завдання. За картами атласу та текстом підручника складіть характеристику однієї з річок Південної Америки за планом, запропонованим у таблиці.

Назва річки	До басейну якого океану належить	Місце витоку	Куди впадає	Напрямок течії	Особливості будови річкової долини	Основні притоки	Режим та живлення	Господарське використання

Висновок 2. Південна Америка має дуже розвинуту річкову мережу. Більша частина стоку з материка спрямована в Атлантичний океан. Найповноводіша та найдовша річка світу — Амазонка.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Картографічна розминка

Учитель показує на карті гідрографічні об'єкти, учні називають їх.

Практична робота 5 (продовження)

Позначити на контурній карті річки: Амазонка, Парана, Оріноко; водоспади: Анхель, Ігуасу; озера: Маракайбо, Тітікака.

Прийом «Бліцопитування»

Якими причинами пояснюється висока забезпеченість материка внутрішніми водами?

До басейну якого океану належить більша частина річок Південної Америки? Чим це пояснюється?

Який тип живлення характерний для більшості річок материка?

Яке походження мають озера Південної Америки? У яких районах розташовані найбільші з них? Чому процес заledenіння в Андах не набув значного поширення?

Прийом «Експрес-тест», «Самоперевірка»

1. Який тип живлення є основним для більшості річок Південної Америки?

А Дощове;

Б льодовикове;

В снігове;

Г підземними водами.

2. Укажіть назву найбільшого озера Південної Америки.

А Поопо;

Б Тітікака;

В Маракайбо;

Г Буенос-Айрес.

3. У які місяці на річці Парані спостерігається повінь?

А Грудень — лютий;

Б березень — травень;

В червень — серпень;

Г вересень — листопад.

4. Яку річку Африки за гідрографічними показниками можна назвати «аналогом» Амазонки?

А Ніл;

Б Нігер;

В Замбезі;

Г Конго.

5. Оберіть три річки — притоки Амазонки.

1 Оріноко

2 Укаялі

3 Мадейра

4 Парана

5 Парагвай

6 Тапажос

7 Сан-Франсіску

VI. ПІДСУМОК УРОКУ, РЕФЛЕКСІЯ

Аналіз результатів роботи: чи вдалося довести ваші припущення на початку уроку? Які знання, що здобули ви сьогодні на уроці, є для вас найбільш цінними?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідний параграф підручника.
2. Випереджальне (окремим учням): підготувати повідомлення про найвідоміші природні об'єкти, занесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Південній Америці.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКУ

Амазонка — найдовша (6992 км) та найповноводіша річка світу, яка має найбільший річковий басейн у світі (майже дорівнює площі Австралії!). Річка бере початок у Перуанських Андах із головного свого витoku — річки Мараньйон, яка маленьким струмочком витікає з високогірного озера. Завдяки новітнім дослідженням верхів'їв Амазонки 2013 р. її було офіційно визнано найдовшою річкою світу. П'ята частина всієї прісної води, що потрапляє в океан, припадає на Амазонку. Учені підраховали, що за 30 секунд Амазонка здатна забезпечити кожного жителя планети одним літром прісної води. У ній стільки води, скільки в Конго, Міссісіпі, Янцзи та Обі разом узятих. В Амазонки понад 1100 приток, 20 із яких мають довжину від 1500 до 3500 км. Понад сотня приток Амазонки судноплавні. Завдяки численним притокам Амазонка залишається повноводною цілий рік. Індіанці поклонялися могутній Амазонці та називали її «королевою річок».

Інші великі річки Південної Америки — **Парана** й **Оріноко** — на відміну від Амазонки, мають яскраво виражену сезонність стоку. Максимальний підйом рівня води припадає на літній сезон, а в сухий період вони сильно міліють. Із приходом вологого екваторіального повітря настає сезон дощів, річки розливаються, затоплюючи великі території та перетворюючи їх на болота. Такі повені нерідко мають катастрофічний характер.

Річки системи Парани збирають води на Бразильському плоскогір'ї та внутрішніх рівнинах, річка Оріноко з притоками — на Гвіанському плоскогір'ї. Вони прокладають свій шлях крізь тверді породи фундаменту платформи, тому у верхніх течіях річки порожисті й утворюють численні водоспади. У середній і нижній течії Парана й Оріноко — типові рівнинні річки, зручні для судноплавства.

Річка Сан-Франсіску бере початок у середній, найбільш піднятій частині Бразильського плоскогір'я, у верхів'ях має типово гірський характер. У середній течії протікає в широкій долині майже паралельно до берега Атлантичного океану, потім робить різкий поворот на південний схід та через прибережні хребти «проривається» до океану.

Водоспад Анхель. Був відкритий 1935 р. американським льотчиком Дж. Енджелом. Збившись із курсу, льотчик помітив під крилом літака невеличку річку і водоспад, яких не було на карті. Ледь не зазнавши катастрофи, він вивів літак у небо за допомогою крутого віражу — «сальто». Прізвище льотчика іспанською — Анхель. Повна назва водоспаду — Сальто Анхель, тобто «віраж ангела». Національний парк Канайма, де розміщений водоспад, є об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Водоспад Ігуасу мовою індіанців означає «велика вода». Ця гігантська водяна підкова завширшки 2,7 км щосекунди несе із 72-метрової висоти 12 866 т води, або в середньому 1 млн т на добу, Ігуасу — ціла система водоспадів із 275 водяних лавин. На узбережжях водоспадів створені національні парки, які уведено до Всесвітньої

природної спадщини ЮНЕСКО. А 2011 року за результатами всесвітнього конкурсу водоспад Ігуасу було визнано одним із семи див світу природи.

Озеро Тітікака (в перекладі з мови інків — «свинцева стіна») простяглося з північного заходу на південний схід на 180 кілометрів; ширина його 60 кілометрів, води з великого міжгірного плато і гір, шпилі і гребені яких підіймаються до 4–6 тисяч метрів над рівнем моря, але ні краплі не віддає за межі свого басейну. В озері налічується 36 островів, зокрема є штучні, цілком утворені з тростини; на них стоять хатини і навіть цілі селища. Плавучі острови є домом для близько 2000 індіанців Урос. Вони живуть рибальством, ткацтвом, а наразі й туризмом. Ловлять рибу для себе і для продажу на материк. Урос також полюють на птахів, таких як чайки, качки і фламінго, і пасуть худобу на острівцях.